

2003 október 2–4. között rendezte a Magyar Nemzeti Múzeum, a MNM Sárospataki Múzeuma, a Vay Ádám Múzeum és Baráti köre a Rákóczi-szabadságharc és Európa című, a szabadságharc kirobbanásának 300. évfordulóját köszöntő nemzetközi konferenciáját három helyszínen: a Sárospataki Öregpalotában, a Múzsák Templomában és Vaján, (a Várkastély restaurálási munkálatai miatt) a Polgármesteri Hivatalban. A sárospataki reneszánsz művelődéstörténeti konferenciák sorozatába kilencedikként beillesztett nemzetközi tanácskozás sok szempontból jelentős esemény volt, még a Rákóczi év bő tudományos kínálatát tekintve is. Igazi esélyt adott az összehasonlító elemzésekre: magyarok és külföldi kutatók, történészek és művésztörténészek, irodalomkutatók és hadtörténészek, vallástörténészek és joghistorikusok egyeztették kutatási eredményeiket. Az, hogy a Jogtörténeti Szemle hírt ad a konferenciáról, nem csupán annak köszönhető, hogy jogászok is részt vettek a tanácskozásokon, hanem mert a program egyik fő vonulatát az alkotmányos fejlődés és az államszervezési kérdések elemzése képezték. A szabadságharc egyik nagy dilemmája volt a fegyveres harc kiszolgálására szolgáló igazgatási és gazdaságirányító apparátus mellett a szabadságharc szuverén mivoltának, a törvényes, természetjogon alapuló érveléssel alátámasztott igazságosságának és jogosságának deklarálása. Ez pedig a konföderációban testet öltött államkonstrukció megalapozását, kiépítését és következetes fenntartását igényelte. Végül soron a konferencia előadásainak nem elhanyagolható hányada ezzel a kérdéssel foglalkozott. R. Várkonyi Ágnes és Köpeczi Béla a szabadságharc ügyét igazították az európai horizontba (*A Rákóczi szabadságharc és Európa; Rákóczi orosz kapcsolatai*). Magyarai András értekezése (*Rákóczi erdélyi fejedelemmé választása*) az erdélyi fejedelemmé választás kapcsán latolgatta a nemzetközi kapcsolatok kiépítésének esélyeit és ismertette a szabadságharc erdélyi alkotmányos vonatkozásait, különös tekintettel arra a koncepcióra, amely Rákóczi elgondolásaiban Erdélynek mellékszerepet szánt mind katonai, mind politikai vonatkozásokban. Ezt erősítette meg Czigány István (*Rebellió Magyarországon 1702–1703*), aki egyfelől azt igazolta, hogy a fejedelem kezdetben Erdélyt Thököly csapatainak kívánta átengedni, másfelől hangsúlyozta azt az eddig nem túl erős kontúrokkal megrajzolt diplomáciai kapcsolatot, amely a francia kísérlet mellett a szabadságharc külpolitikájában a Porta irányában főnállott. Siptár Dániel („*Sine nobis de nobis*” – *A békekötés, mint a Rákóczi szabadságharc kirobbanásának oka és célja*) a szabadságharc nemzetközi jogi vonatkozásait elemezte, a magyar konföderáció ügyét összevetve a nemzetközi fejleményekkel és a szuverenitás kérdésének indokrendszerével.

Varga J. János (*Kollonich Lipóttól Károlyi Sándorig. Központi és rendi törekvések Magyarország talpra állítására 1687–1723*) a Habsburg, a magyar rendi és a

A Rákóczi szabadságharc államának kutatásáról

NEMZETKÖZI KONFERENCIA
SÁROSPATAKON ÉS VAJÁN

szabadságharc kínálta modernizációs modellek egybevetését végezte el, különös tekintettel a lipóti abszolutizmus és a rendi anarchizmus szélsőségei között helyét kereső fejedelem nehézségeire, amelyek abból fakadtak, hogy az abszolutizmus ellen a rendi előjogok védelmezése jelszavával folytatott háború államában kellett megtalálni az egyensúlyt a centralizáló szándékok és a rendi erők konzervativizmusa között. Nagy László sokszor éles hangú, az elmúlt évtizedek tudományos kutatásait is éles kritikával illető tanulmánya a kuruc és labanc párt mentalitása, elkötelezettsége és politikai irányultsága alapján elemezte a magyar belpolitikai életet. (*A kurucság politikai arculata és annak belföldi és külföldi megítélése*). A szabadságharc államéletének még több részterülete szóba került (így hadtörténeti kérdésekről szövegezte Zachar József [*Császári csapatok a szabadságharc hadai ellen*], Ságvári György [*A Nemes Compánia a fejedelmi udvarban*] és Kovács S. Tibor [*Fegyverzet és katonai felszerelés a Rákóczi szabadságharcban*]). Gazdaságirányítási problémákat elemzett Kónya Péter [*Rákóczi állama legfőbb gazdasági szerve, az Eperjesi Gazdasági tanács működése 1707–1710.*] és Ulrich Attila [*A Rákóczi-család uradalmi bortermelése és bortermelésük haszna a XVII. század második felében*]. Három, kifejezetten jogtörténeti előadás hangzott el a konferencián. Szoleczky Emese Sárospatakon fogva tartott vitézek beadványait elemezte [*Katonakérvények a pataki vár börtönéből*], Mezey Barna a fejedelemnek a törvényhozás 17. századi megromlott állapotából és a consuetudohoz képest csekély jelentőségéből következő feladatait gyűjtötte csokorba [*Törvényhozás és törvénykezés a Rákóczi szabadságharc államában*], Elek Balázs pedig, számos jelenkori párhuzammal fűszerezve előadását, a hadbíróóságok szerkezetének felépítéséről és a hadi processus különlegességeiről tartott referátumot [*Büntető igazságszolgáltatás a Rákóczi-szabadságharc idején*].

Az előadások nagy része érdekes adalékokkal szolgált még az alkotmányos fejlődéshez, azok felsorolása a bőség okán itt most lehetetlen. Ellenben a szervezők ígérete szerint az előadások szerkesztett változata közös tanulmánykötetben lát majd napvilágot, így mindenki gazdagodására hamarosan olvasható lesz a kitűnő konferencia anyaga.

Tóth Béla

